

‘Ik ben **wijzer** maar treuriger’

In het vierluik **In de ban van goed en fout** onderzoekt schrijver Onno Blom met zijn vader de positie van hun familie tijdens de Tweede Wereldoorlog. ‘Dit heeft me de ogen geopend.’

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: BNN-VARA

Weggestopt in zijn vaders studeerkamer staat een kistje met foto’s en papieren uit de oorlog van zijn opa Jan, vertelt Onno Blom (1969). “Als kind snuffelde ik daar soms in; opa met soldaten bij een kanon, zijn valse persoonsbewijs.”

Opa Jan overleed toen Onno vijf was. “Van mijn vader wist ik dat hij bij het verzet zat. De rest van het gezin was NSB-lid geweest. Als kind kon ik me daar weinig bij voorstellen. Ik ben opgegroeid in vrede en weelde. Ons huis stond vol boeken; de literatuur fascineerde me veel meer. De oorlog was voor mij een spannend verhaal.”

Terwijl Onno’s vader Hans (1943) van die oorlog zijn beroep maakte – hij was elf jaar lang directeur van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) – ging Onno’s interesse uit naar de grote schrijvers en kunstenaars die ons land voortbracht. Hij studeerde Nederlands en schreef daarna boeken over Jan Wolkers en Rembrandt. Over die laatste maakte hij ook de tv-serie *Het raadsel Rembrandt*. “Toen ik daarmee klaar was, dacht ik: ik weet alles over die grote intrigerende auteurs en kunstenaars, maar niets over mijn eigen

familie. En toen dacht ik weer aan dat kistje. Ik ging naar mijn vader en vroeg: ‘Hoe zit dat nu met ons familieverhaal?’”

Limonadefabriek

Begin jaren 30 bezat de familie Blom een limonadefabriek in Den Haag. Na de beurskrach van 1929 in New York ging het ook in Nederland economisch en politiek slecht. Onno: “Er heerste totale crisis. Mijn overgrootvader Johan moest zijn meesterknecht ontslaan. Net als veel andere Nederlanders vond hij dat het anders moest. Daarom voelde ook hij zich aangetrokken tot de Nationaal-socialistische Beweging (NSB) van Anton Mussert, want die liet een krachtig tegengeluid horen.” Het hele gezin Blom, ook opa Jan, werd lid. Met bewondering keken ze vanaf 1933 naar Duitsland, dat dankzij nationaalsocialist Hitler uit het dal klom. Al snel toonden de nazi’s hun ware gezicht: politieke tegenstanders en Joodse burgers werden vervolgd. In 1934 zegde Jan, als enig gezinslid, zijn NSB-lidmaatschap op. In mei 1940 vocht hij als artillerieofficier tegen de Duitsers. Tijdens de bezetting moest hij als oud-officier onderduiken, later sloot hij zich aan bij een verzetsgroep in Friesland, terwijl zijn vrouw met twee kinderen achter-

bleef in Leiden. “Hij brak met zijn NSB-familie. In Friesland werd zijn beste vriend in het verzet door de Duitsers gepakt en gefusilleerd. Opa moest zijn verminkte lichaam identificeren, heel heftig.”

Na de bevrijding werden Jans ouders en zeven broers en zussen geïnterneerd. Overgrootvader Johan overleed in 1945 aan dysenterie in Kamp Westerbork. “Hoewel hij met zijn familie had gebroken, nam opa toen zijn gehandicapte moeder in huis. Nadat de anderen hun straf hadden uitgezeten, werden de familiebanden hersteld. Onder de oorlog werd een streep gezet.”

Gefaald

Vader Hans aarzelde eerst toen Onno voorstelde samen hun familieverhaal uit te zoeken. Eigenlijk had hij bij het NIOD

hetzelfde gedaan als Onno: hij had intensief onderzoek gedaan naar talloze onderwerpen, maar níet naar zijn eigen familie. Hij had er zelfs niet diepgaand met zijn eigen vader over gesproken – iets waarover hij in de serie zegt: “Ik heb gefaald als historicus.” Uiteindelijk ging hij overstag. Het werd een confronterende, maar ook speciale zoektocht, zegt Onno. “De samenwerking verdiepte onze band. We vielen van de ene verbazing in de andere. Het maakte me wijzer, maar ook treuriger.” In het Nationaal Archief vonden ze een foto van zijn vaders broers en zussen in WA- en Jeugdstorm-uniformen. “Twee tantes daarop leefden nog toen we in 2019 begonnen. Hartstikke lieve mensen, maar op de foto stonden ze als krachtige geüniformeerde jonge vrouwen. Waarom bleven ze tot het allerlaatst trouw aan de NSB? Het was toen

'Mijn vader en ik vielen van de ene verbazing in de andere'

al duidelijk welke misdaden de nazi's hadden gepleegd.” De documentaire-serie draagt dezelfde titel als de oratie van vader Hans bij zijn afscheid van het NIOD. Passend, volgens Onno, want behalve over een persoonlijke zoektocht gaat de *In de ban van goed en fout* ook over wezenlijke keuzes. “Mijn vader pleitte in zijn oratie ervoor de oorlogsgeschiedenis niet alleen te bekijken langs morele lijnen van ‘goed’ en ‘fout’; geef geen zwart-wit, maar een veelkleurig beeld van de oorlog. Welke keuzes maakten mensen in hun dagelijks leven? En waarom? We laten zien hoe genuanceerd dat ligt. Mijn oudtante Map was

opgevoed met het nationaalsocialisme en vond toen niet dat ze iets fout deed. Begrijpelijk, al wringt het ook. Ze pleegde geen misdagen, maar steunde wel een misdadig regime. De zoektocht met mijn vader heeft me de ogen geopend. Ik kijk nu anders naar de wereld. De oorlog in Oekraïne doet me erg aan de Tweede Wereldoorlog denken, ons politieke klimaat is stormachtig. Laten we allemaal goed blijven nadenken.”

> IN DE BAN VAN GOED EN FOUT |
DINSDAG - VRIJDAG |
NPO2 | BNNVARA | 22.35